

ZYCIE NOWOGRÓDZKIE

DZIENNIK POSWIĘCONY SPRAWOM ZIEMI NOWOGRÓDZKIEJ.

Adres Redakcji i Administracji: NOWOGRÓDEK, ul. 3-go maja, Nr. 1. — Telefony 75 i 100.

Prenumeratę przyjmują: w BARANOWICZACH „Ekonomia”. — w STOLPCACH: p. Engman od g. 14—15.
Nr. KONTA P. K. O. 81.287. Szepetyckiego 49. Wydział Powiatowy, pok. 10.

NOWE PRZEMIANY W RUCHU BIAŁORUSKIM

Po rozwiązaniu Białoruskiej Włościańskiej Hromady i po skazujących wyrokach, jakie zapadły na przywódców jej w wileńskich sądach, — w pozostałych szeregach zarysowały się dwa kierunki.

Jeden, — reprezentowany w sejmie i senacie przez Białoruski Włościański - Robotniczy Klub, — w konspiracyjnej pracy silnie jeszcze przed wielkim procesem Hromady zaznacza swój komunizujący charakter, wygrywając w antypaństwową agitację długoletnie kary więzienne swych b. przywódców.

Drugi natomiast kierunek, t. zw. narodowy — nie utworzywszy dotąd legalnej organizacji — stopniowo pozyskiwał wszystkie nici z ośrodkami komunistycznymi. Na tej drodze przeszedł kolejne etapy od „narodowego” komunizmu białoruskiego, głoszącego najpierw całkowitą niezależność później wrogiej nawet stosunek do Sowietów, by stać się obecnie na gruncie radykalizmu, socjalizmu chłopskiego i wyraźnych haseł narodowo-białoruskich.

Najwybitniejszymi przywódcami tej grupy są Antoni Łuckiewicz, dr. Stankiewicz, Treпка i in.

Nie są to, nazwiska w ruchu białoruskim nowe. A. Łuckiewicz jest starym działaczem politycznym na niwie białoruskiego ruchu, dr. Stankiewicz ma za sobą poważne zasługi w kierunku podwalin białoruskiej kultury i oświaty.

Nie wydaje się słuszny zarzut zdrady i reneacji, jaki pada na nich z obu stron t. j. ze strony b. towarzyszy z Hromady oraz ze strony Białoruskiej Chadejki.

W zerwaniu ich z kierunkiem skrajnie — lewicowym — trudno dopatrzeć się jedynie względów oportunistycznych i słabości. Jeszcze przed rozwiązaniem „hurtków” Białoruskiej Hromady, walczyli tam ze sobą dwa kierunki: jeden przeciwny wszelkiemu porozumieniu z Komun. Partją Zach. Białorusi, — drugi pakujący z Kompartją i właśnie przez to wzbudzający coraz większe zastrzeżenia i niezadowolone innych, co z czasem musiałoby doprowadzić do rozłamów.

Łuckiewicz i jego przyjaciele, po 3-4 blisko latach wracają obecnie do jawnego życia politycznego. W początkach grudnia wyszedł w Wilnie pierwszy numer ich tygodnika „Napierad”.

W nowej fazie swej działalności mają za sobą już całoroczną walkę przeciw prasie, zbliżonej do Biał. Klubu Rob. Włościańskiego, która najwięcej energii i miejsca poświęcała zwal-

czaniu „narodowej” grupy b. Hromadzan.

Jesli można wnioskować z treści trzech pierwszych numerów tyg. „Napierada” to widać, iż grupa Łuckiewicza niechętny swój stosunek do Kompartji z przed 4 lat zmienia w zdecydowane i bezpownotne zerwanie z komunizmem a ideologię społeczną ubiera w szaty radykalizmu i socjalizmu.

Wiele miejsce „Napierad” poświęca zarówno nieublaganej krytyce Kompartji Zach. Białorusi, demaskowaniu sowieckiego imperializmu na Minszczyźnie, jak i zwalczaniu Biał. Chadejki i Związku posła Jarenicza.

Zrozumiale, iż zwalczani nie pozostają dłużni w odpowiedzi. „Białoruska Krynica” z 23. XII ub. r. straszy np. swych czytelników, iż „Napierad” to „organ białoruskich polonofilów”, „sa-

REDAKCJA CZYHHA CODZIENNIE

wyjdzie siam świat od g. 11 rano do 2 w l. nocy

CENA PRENUMERATY: miesięcznie 3.00

z odroczaniem do domu 3.00

CENA OGŁOSZEŃ: przed tekstem 30 gr. w tek-

ście (przed tekstem) 40 gr. za literem 15

gr. za milimetr (wiosnowopłany drobna na

wyraz 10 gr. powyżej i prace pozostawiamy

po 5 gr. za wyraz.

Fantazyjno i tabeio o 50% drożej.

ntorów”, który rzekomo na czele z Łuckiewiczem „przeprowadza swoje tajne kombinacje na szkodę narodu białoruskiego”. Pisma Rob. Włościańskiego Klubu nazywają ich wprost „białorusfasystami na usługach rządu Piłsudskiego”.

Rzecz jasna, — argumenty te nie mają nic wspólnego z prawdziwym odcieniem drupy „Napierad”.

Łuckiewicz zaznacza w swym piśmie opozycyjny stosunek względem rządu polskiego i wysuwa żądania narodowościowo-kulturalne, jakie spotykaliśmy w memoriałach i przemówieniach białoruskich. Tak np. w 3 im numerze „Napierad” zamieszcza artykuł wstępną, omawiający rzekome uposiedzenie białoruskiego szkolnictwa. Dzwone symboli patje osobiste p. Łuckiewicza ciągną go nawet do łączności

z opozycją PPS. (CKW), co ze względu na złą sławę, jaką ta partja ma wśród mas białoruskich, żadnego politycznego efektu dać nawet w przyszłości nie może.

Tymczasem grupa A. Łuckiewicza nie ma jeszcze oparcia ani w światowych ani gospodarczych organizacjach białoruskich. Cieszy się natomiast dużą sympatią wśród nielicznej inteligencji zawodowej i studentów Białorusinów na Uniwersytecie Stefana Batorego.

Te wpływy dobrze wróżą o przyszłości radykałów białoruskich. Z pewnością atoli byłoby przesądzać o tem, czego społeczeństwo polskie może się spodziewać po grupie „Napierad”.

Garzkie rozczarowania, jakie ci politycy białoruscy wnieśli z doświadczeń i prób poprzednich,

kiedy dane im było przyrzedzić się zbliżka polityce Kompartji, wpłynęło — rzecz jasna — na bardziej zrównoważony i odpowiedzialny stosunek do państwa i rządu polskiego.

Jest to b. cenny wkład przy regulowaniu współzycia polsko-białoruskiego.

Ale oddmienny czynikiem będzie znów radykalizm społeczny, który wśród chłopskiego, malarolnego i bezrolnego narodu, prawie bez tradycji kulturalnych i bez wyrobionych form działalności politycznej, przybiera tam barwy jaskrawe. Dotychczasowy charakter grupy „Napierad” nie daje wprawdzie podstaw do uważania jej za antypolską lub antypaństwową... Jak będzie jednak z rzeczywistością pokaże czas.

Wyjazd p. Prezydenta Rzplitej Konferencja w sprawie zmian w komunikacji kolejowej polsko-sockieckiej

(Tel. od wł. kor. z Warszawy)

Wczoraj wyjechał do Spół Pan. Prezydent Rzeczypospolitej. Powrót P. Prezydenta z krótkiego odpoczynku oczekiwany jest prawdopodobnie we czwartek dnia 9 stycznia.

Powrót prem. Bartla

(Tel. od wł. kor. z Warszawy)

Wczoraj o godzinie 3 rano powrócił ze Lwowa premier prof. Bartel w towarzystwie małżonki. Na dworców powitali p. premiera ministrowie Spraw Wewnętrznych p. Józefski, p. o. szefa gabinetu Prezesa Rady Ministrów por. Zaczwiłkowski, min. Kühn oraz urzędnicy Prezydium Rady Ministrów.

Ekspozje prem. Bartla

(Telefonom od wł. kor. z Warszawy).

Premier Bartel przygotowuje ekspozje, które wygłosić ma na posiedzeniu Sejmu w dniu 10 stycznia. Premier przedstawi nie tylko zamierzenie swego rządu, lecz również przygotowuje analizę stosunków wewnętrznych i gospodarczych w kraju.

Konferencja u p. Marszałka Piłsudskiego

(Tel. od wł. kor. z Warszawy)

W dniu 6 b. m. p. Marszałek Piłsudski zaprosił do siebie do Belwederu b. prezesa Rady Ministrów p. Światłowski i prezesa B.B.W.R. pułk. postła Ślaska i odbył z nimi konferencję, która trwała przeszło trzy godziny.

Posiedzenie komisji konstytucyjnej

(Tel. od wł. kor. z Warszawy)

Wiceprezes Sejmu w komisji konstytucyjnej poseł Czapiński otrzymał list od prezesa tejże komisji prof. postła Makowskiego, w którym zaznacza że jest chory i prosi o zwolnienie posiedzenia komisji na piątek dnia 10 stycznia r. b.

(Tel. od wł. kor. z Warszawy)

Obiadując w Warszawie konferencja delegatów kilku dyrekcji kolejowych w sprawie zmian, jakie zostaną wprowadzone od 15 maja r. b. w komunikacji kolejowej polsko-sockieckiej. Konferencja ta zwołana została na skutek postanowień konferencji kolejowej polsko-sockieckiej, która odbyła się w Moskwie w dniach od 12 do 19 grudnia r. ub.

Konferencja opracuje szczegóły, dotyczące zmian w połączonych wiedeziarodowych, utrzymujących komunikację między Polską a Sowietami.

Wywiad z prem. Bartlem

Pan premier Bartel udzielił przedstawicielowi Ag. Wschodniej we Lwowie wywiadu.

Na pytanie, czy można oczekiwać, aby sprawa rewizji konstytucji znalazła się niezadługo na porządku dziennym obrad Sejmu, p. premier Bartel odpowiedział:

— List marszałka Sejmu Daszyńskiego do przewodniczącego komisji konstytucyjnej prof. Makowskiego wskazuje na to, iż zarówno Sejm jak i kierownik prac sejmowych jest nastrojeny w tej sprawie w kierunku pozytywnym. Będę nalegać na to, aby obrady w tej sprawie podjęte zostały jak najrychlej. Spróbuję sprawę tę omówić w mojem expozje, która mam zamiar wygłosić w dniu 10 b. m.

— Czy prawdziwe są pogłoski, iż p. premier w związku z sytuacją gospodarczą ma zamiar uczynić kroki celem zaciągnięcia pożyczki zagranicznej?

— Wcale nie myślę — odpowiedział premier — o zaciągnięciu pożyczki zagranicznej, nie uważam bowiem, aby to było konieczne.

— A jakich środków ma zamier p. premier użyć dla ożywienia ruchu gospodarczego kraju?

— Sprawa ta jest przedmiotem konferencji w rządzie. Dotychczas jednak nie było jeszcze czasu na ostateczne sprezywanie zmiarów. Zaznaczyć jednak należy, że sprawa ta jest obecnie na warsztacie.

Nakoniec p. premier interpelowany był w sprawie ustawy dziennikarskiej.

Premier oświadczył na ten temat, że sprawa ta, która należy naturalnie do Sejmu, zajmował się już przed dwoma laty.

— Z mej strony — zakończył p. Bartel — liczyć można na jak najżywsze poparcie. Wprowadzenie ustawy dziennikarskiej przyczyni się do pu ryfikacji zawodu dziennikarskiego na korzyść państwa i społeczeństwa.

Wieczorem premier Bartel wyjechał wraz z żoną podciągiem pospiesznym do Warszawy.

Tym samym podciągiem wyjechał również minister robót publicznych prof. Matakiewicz.

Echa zajęcia w gimn. białoruskim w Klecku

W dniu 18 listopada 1929 r. słowami grożąc użyciem wzdłuż dem niego sły fizy znej. P. Prokurator S. O. pociąg wyżej wymienionych awanturników do odpowiedzialności sądowej. Niezależnie od tego uczniowie czynni, którzy brali udział w awanturze zostali wydalen z liceum 13 pociągami zostali przez Sąd Gr. dki do odnowie działalności karnej za nieposłuszeństwo władzy.

Zawieszenie prezesa Zw. Inwalidów w Lidzie

Dnia 3 stycznia odbyła się lustracja w „Kole” Lidzkiego Związku Inwalidów Rzeczypospolitej Polskiej. Prezes Zarządu Mierzwia Jan został zawieszony w czynnościach. W związku z powyższym została ustalona komisja Administracyjna w osobi-

Zmeliorowanie „Bagien Dokudowskich”

Zatwierdzony projekt melioracji podstawowej gruntów Spółki Wodnej „Bagna Dokudowskie” sporządzony został przez Biuro Inżynieryjno-Melioracyjne „Inż. A. Jenz, Wł. Jaczewicz i S-ka” w Lidzie na podstawie umowy zawartej z p. starostą H. Bogatkowskim przewodniczącym Spółki Wodnej „Bagna Dokudowskie”. W punktach umowy został umieszczony między innymi warunek ukończenia projektu z kosztorysem melioracji podstawowej do dnia 1 stycznia 1930 r. i melioracji szczegółowej na tym terenie do dnia 1 czerwca 1930 r.

W związku z przeprowadzeniem melioracji Bagien Dokudowskich zachodziłaby konieczność budowy i regulacji niektórych dróg, przez co powiększyłaby się wartość przywróconego terenu kulturolnej. Budowa i koszty połączone z nią przedstawiają się następująco:

- Plebańce Siakły - 80,123.60 zł, Nowickie - Siakły - 56,989.15 zł, Ścieżkowo-Filanowce - 56,466 zł, Filanowce-Anazki - 104,977.19 zł, Iljanowo-Czerewki - 88,333.40 zł, Bylinińskie-Barki - 68,613.95 zł, Barki Dokudowo - 64,748.60 zł, Dokudowo-Filanowce - 21,605.85 zł, Minojty - Skamienny Bór - 52,524.40 zł, Skamienny Bór-Dokudowo - 81,755.89 zł, Skamienny Bór - Kozłowszczyzna - 55,670.10 zł.

Koszty ogólne. Dózór techniczny, świadczenia społeczne, wywłaszczenia i odszkodowania oraz nieprzewidziane 880,848.67 zł. W ten sposób powstałby liski utrzymalby spory kawał ziemi zdolnej do uprawy rolnej: która dotychczas, zaczęła się do nieużytków i była bardzo wielką bolączką w powiecie.

Czytajcie „Życie Nowogrodzkie”

Zarząd firmy „Przemysł gumowy „Ardal” Spółka akcyjna w Lidzie

zawadamia, że nadzwyczajne walne zebranie akcjonariuszów pomienionej spółki, które odbyło się, stosownie do artykułu Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 22 marca 1923 r. (Dziennik Ustaw, R. P. Nr. 39, Pz. 383), w dniu 28 grudnia 1929 r. w kancelarii notariusza Henryka Piekarskiego w Lidzie, jednogłośnie postanowiło:

Do punktu 2 porządku dziennego - sprzedać spółce firmowej „Drukarnia-Hirsz i Gdajla Czertok, Szymon Sawicki i Mojżesz Pupko” na sumę zł. 700, - plac ziemi w mieście Lidzie, przy ulicy Fabrycznej o obszarze 202,3 m2 i wykonanie niniejszego oraz wykonanie wszelkich czynności i formalności z tym związanych przekazać zarządowi spółki.

Kino „APOLLO” w Baranowiczach. Zapowiadają SZLAGIER ZA SZLAGIEREM! W następnym programie najwspanialsze arcydzieła świata, osnute na ile powieści hr. Lwa Tolstoja „MIŁOŚĆ KOZAKA”

MIEJSKIE KINO KULT. RALNO-OSWIATOWE DZIŚ I DNIA NASTĘPNYCH „SZAMPAN” W rolach głównych BETTY BALFAUR, JACK TREROR, VIVIAN GIBSON.

Kino „NIRWANA” w Lidzie DZIŚ I DNIA NASTĘPNYCH „Ich czworo” W rolach głównych znakomitości filmowe: EWELYN CLIWE, BRENT BROOK, DORIS WILIAN I KONYON POWELL.

OBWIESZCZENIE. Komornik Sądu Grodzkiego w Nowogrodzie zamieszkały w m. Nowogrodzie przy ulicy 3-go Maja pod Nr. 4, obwieszcza, że na zaspokojenie należnej od dłużnika Mieczysława Tukallo na rzecz Antoniego Maruski sumy 18809 zł. proc. i kosztami, na rzecz Skarbu Państwa 3-8 zł. 18 gr. wpisu stosunkowego i 8 zł. za wezwania w dn. 14 czerwca 1930 r. o godz. 10-tej rano, odbędzie się w sali posiedzeń Wydziału Cywilnego Sądu Okręgowego w Nowogrodzie przy ulicy Korellekiej publicznie sprzedaż przez licytację nieruchomości ziemskiej, pod nazwą majątek „Boracin”, położonej w gminie Horodeczno, pow. i woj. nowogrodzkiego należącej do Mieczysława Tukallo, składającej się z 916.96 dziesięcin gruntu rolnego użytku wraz z zabudowaniami: drewnianego domu mieszkalnego, oficyny drewnianej, 3-ech drewnianych domów mieszkalnych dla służby, jednego domu murowanego dla służby, chaty murowanej, stajni murowanej, obory drewnianej, młyna murowanego parowego i innych gospod. zabud. szczegółowo wskazanej w opisie w dniu 15 lutego 1928 r. sporządzonym.

OBWIESZCZENIE. Komornik Sądu Grodzkiego w Nowogrodzie zamieszkały w m. Nowogrodzie przy ulicy 3-go Maja pod Nr. 4, obwieszcza, że na zaspokojenie należnej od dłużnika Szymona Izraelity na rzecz Morducha i Sory-Gity Łozowskich sumy 5000 zł. z proc. i kosztami i dn. 14 stycznia 1930 r. o godz. 10-tej rano odbędzie się w sali posiedzeń Wydziału Cywilnego Sądu Okręgowego w Nowogrodzie przy ulicy Korellekiej publicznie sprzedaż przez licytację nieruchomości ziemskiej, położonej w m. Nowogrodzie, przy ul. Kościełnej Nr. 29, należącej do Szymona Izraelity, składającej się z pięciu powierzchni 800 arszyn kw. oraz zabudowań: murowanego parterowego domu mieszkalnego, sklepu murowanego pokrytych blachą i chlewu z deskami bez dachu, szczegółowo wskazanej w opisie w dn. 14 grudnia 1929 r. sporządzonym.

OBWIESZCZENIE. Komornik Sądu Grodzkiego w Nowogrodzie zamieszkały w m. Nowogrodzie przy ulicy 3-go Maja pod Nr. 4, obwieszcza, że na zaspokojenie należnej od dłużnika Michała Bachara na rzecz Włodzimierza Jurczyka sumy 101 zł. z proc. i kosztami i na rzecz Kasy Spółdzielczej w Nowogrodzie sumy 430 zł. z proc. i kosztami, Jakóba Smajkiewicza sumy 200 zł. z proc. i kosztami i Stanisława Kopacza sumy 172 zł. z proc. i kosztami w dniu 15 lutego 1930 r. o godz. 10-tej rano odbędzie się w sali posiedzeń Wydziału Cywilnego Sądu Okręgowego w Nowogrodzie przy ulicy Korellekiej publicznie sprzedaż przez licytację nieruchomości ziemskiej, położonej we wsi Sulatycze, gm. Horodeczno pow. i woj. nowogrodzkiego, należącej do Michała Bachara, składającej się z około 6 dziesięcin gruntu różnego użytku, oraz zabudowań domu mieszkalnego drewnianego i chlewu drewnianego, pokrytych blachą, szczegółowo wskazanej w opisie w dniu 30 października 1929 r. sporządzonym.

OBWIESZCZENIE. Komornik Sądu Grodzkiego w Nowogrodzie zamieszkały w m. Nowogrodzie przy ulicy 3-go Maja pod Nr. 4, obwieszcza, że na zaspokojenie należnej od dłużnika Michała Bachara na rzecz Włodzimierza Jurczyka sumy 101 zł. z proc. i kosztami, Jakóba Smajkiewicza sumy 200 zł. z proc. i kosztami i Stanisława Kopacza sumy 172 zł. z proc. i kosztami w dniu 15 lutego 1930 r. o godz. 10-tej rano odbędzie się w sali posiedzeń Wydziału Cywilnego Sądu Okręgowego w Nowogrodzie przy ulicy Korellekiej publicznie sprzedaż przez licytację nieruchomości ziemskiej, położonej we wsi Sulatycze, gm. Horodeczno pow. i woj. nowogrodzkiego, należącej do Michała Bachara, składającej się z około 6 dziesięcin gruntu różnego użytku, oraz zabudowań domu mieszkalnego drewnianego i chlewu drewnianego, pokrytych blachą, szczegółowo wskazanej w opisie w dniu 30 października 1929 r. sporządzonym.

OBWIESZCZENIE. Komornik Sądu Grodzkiego w Nowogrodzie zamieszkały w m. Nowogrodzie przy ulicy 3-go Maja pod Nr. 4, obwieszcza, że na zaspokojenie należnej od dłużnika Michała Bachara na rzecz Włodzimierza Jurczyka sumy 101 zł. z proc. i kosztami, Jakóba Smajkiewicza sumy 200 zł. z proc. i kosztami i Stanisława Kopacza sumy 172 zł. z proc. i kosztami w dniu 15 lutego 1930 r. o godz. 10-tej rano odbędzie się w sali posiedzeń Wydziału Cywilnego Sądu Okręgowego w Nowogrodzie przy ulicy Korellekiej publicznie sprzedaż przez licytację nieruchomości ziemskiej, położonej we wsi Sulatycze, gm. Horodeczno pow. i woj. nowogrodzkiego, należącej do Michała Bachara, składającej się z około 6 dziesięcin gruntu różnego użytku, oraz zabudowań domu mieszkalnego drewnianego i chlewu drewnianego, pokrytych blachą, szczegółowo wskazanej w opisie w dniu 30 października 1929 r. sporządzonym.

OBWIESZCZENIE. Komornik Sądu Grodzkiego w Nowogrodzie zamieszkały w m. Nowogrodzie przy ulicy 3-go Maja pod Nr. 4, obwieszcza, że na zaspokojenie należnej od dłużnika Michała Bachara na rzecz Włodzimierza Jurczyka sumy 101 zł. z proc. i kosztami, Jakóba Smajkiewicza sumy 200 zł. z proc. i kosztami i Stanisława Kopacza sumy 172 zł. z proc. i kosztami w dniu 15 lutego 1930 r. o godz. 10-tej rano odbędzie się w sali posiedzeń Wydziału Cywilnego Sądu Okręgowego w Nowogrodzie przy ulicy Korellekiej publicznie sprzedaż przez licytację nieruchomości ziemskiej, położonej we wsi Sulatycze, gm. Horodeczno pow. i woj. nowogrodzkiego, należącej do Michała Bachara, składającej się z około 6 dziesięcin gruntu różnego użytku, oraz zabudowań domu mieszkalnego drewnianego i chlewu drewnianego, pokrytych blachą, szczegółowo wskazanej w opisie w dniu 30 października 1929 r. sporządzonym.

(25) BEZPŁATNY DODATEK RADJOWY „ZYCIA NOWOGRODZKIEGO” „Najpilniejszy program budownictwa ogniotrwałego na wsi”.

Diagrams and illustrations of various construction techniques for fireproofing rural buildings. Includes: Rys. 1. Krycie płytkami azbesto-cementowymi; Rys. 2. Krycie dachówką cementową; Rys. 3. Krycie dachówką glinianą; Rys. 4, 5 i 6. Ściany z drewna szczapowego; Rys. 7. Mury z masy piaskowo-wapiennej; Rys. 8. Forma drewniana do wykonania ścian; Rys. 9. Sztuczne deski na ściany; Rys. 10. Pustaki cement. systemu „Alfa”; Rys. 11. Mur z pustaków; Rys. 12. Mur z pustaków cementowych; Rys. 13. Przekrój ściany z wolną przestrzenią powietrzną; Rys. 14. Sposób układania podłogi; Rys. 15. Sposób przejmowania belki.

HERAKLIT. Sztuczne deski na ściany t. zw. „Heraklit” wyrobione z wlny drzewnej i zaprawy cementowej. Stosuje się na ściany o słupach drewnianych, dają się piłować jak zwykłe deski, ciepłe i ogniotrwałe.

p. t. „Najpilniejszy program budownictwa ogniotrwałego na wsi”

wyglasi p. Inż. architekt Zygmunt Peczelwicz dnia 12.1.1930 r. o godz. 14-iej w Studjo Polskiego Radja w Warszawie, ul. Zielna 25.

ROLNICZY. Który z was nie pragnie, by tego ziemia dawała plon obfity, inwentarz dawal większe dochody? Stuchajcie radja, a ono was nauczy, jak tanim kosztem zwiększyć wydajność roli, ogrodu i inwentarza. Natchminast zostaniecie radiołuchaczami: kosztuje to tylko 10 groszy dziennie, a korzyści z tego macie obfite.

Sprawę budownictwa wiejskiego należy w Polsce rozpatrywać z dwóch punktów widzenia: ogniotrwałości budynków i celowości w stosowaniu materiałów ogniotrwałych. Polska traci rocznie około 150 milionów zł wskutek pożarów. Z drugiej strony rolnictwo traci ogromne sumy wskutek zle i niecelowo wzniesionych budynków z materiałów ogniotrwałych, które na wsi często są nowością. Strata 150 milionów zł, wyplaconych przez Powsechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych rok rocznie pogorzelcom jest stratą samych ubezpieczonych, placących składki; 80% ubezpieczonych to rolnicy — rolnictwo zatem traci bezpowrotnie około 120 milionów zł rocznie przez pożary. Uświadomienie konieczności przeciwdziałania pożarom przez stosowanie materiałów ogniotrwałych, przynajmniej na krycie dachów, nie trafileo jeszcze do szerokich rzesz rolniczych. Tu i owdzie widać nowe domy na wsi, kryjące się słoma, mimo, że słoma nie jest już najtańszym materiałem do krycia dachów. W interesie jednostki i w interesie całej Polski jest, by przeciwdziałać wznoszeniu budynków wiegnoitruwałych. Idealnym budynkiem ogniotrwałym jest budynek o ścianach kamiennych z ogniotrwałem pokryciem. Statystyka wykazuje, że takich budynków spala się zaledwie 4 na 100. Najłatwiej palnym jest budynek z drzewa z dachem słomianym: takich spala się w czasie pożaru 90 na 100. Budynków ze ścian kamiennych i pokryciem z drewna spala się zaledwie 50 na 100. Również budynków ze ścianami z drzewa ale krytych, ogniotrwała spala się także 50 na 100. A więc dach decyduje o zatrzymaniu lub rozszerzeniu pożaru! Zamiana domów drewnianych na murowane nie jest rzeczą łatwą, odbędzie się samorzutnie z biegiem lat, przez wznoszenie nowych budynków murowanych na miejsce rozpadających się starych, natomiast jest rzeczą konieczną i stanowić to będzie najpilniejszy program budowlany szerokich rzesz rolniczych, zbierzenie wszystkich strzech słomianych i pokrycie dachów materiałem ogniotrwałym. Jest to gospodarczo zupełnie możliwe, tembardziej, że na ten cel były już uruchomione przez Państwowy Bank Rolny i bada nadal uruchamiane wzniesie kredyty. Pokrycie dachu materiałami ogniotrwałymi zmniejsza ilość zniszczonych domów o połowę, czyli że straty Państwa zmniejsza się o 60 do 70 milionów zł rocznie. W razie braku funduszów i możliwości zmiany wszystkich dachów na ogniotrwałe, — w celu przeciwdziałania masowemu zniszczeniu przez ogień przetrzutowy, — planowa akcja gmin winna pójść w kierunku podziału wsi na części i odgodzenie jednej części od drugiej pasami, stanowiącymi zabudowania pokryte ogniotrwałe. Szereg domów wzdluz i w poprzek wsi o dachach ogniotrwałych, tworzące będzie zapora izolacyjną, umieszczając w danej części ogień. Materiały do krycia dachów dzielimy na lekkie i ciężkie. Do lekkich należa: 1) papa smolowcowa, kładzona pojedynczo lub podwójnie, klejona lepnikiem, 2) korolijt i ruberoid (tekstury filcowe nasycane tłuszczami, 3) blacha żelazna kolorem czerwonym malowana olejno, blacha żelazna ocynkowana, blacha cynkowa, 4) płytki azbestowe - cementowe zw. „eternitem” (rys. 1). Do pokryć ciężkich należa: 1) dachówka cementowa (rys. 2), 2) dachówka gliniana palona (rys. 3). Wszystkie materiały mają wady i zalety. Pokrycia ciężkie wymagają solidnego, mocnego, a zatem i kosztownego dachu. Przy kalkulacji kosztów ustawienia dachu należa uwzględnić nie samo pokrycie lecz i wiązanie dachu. Dobrym i tanim materiałem jest dachówka cementowa. Pieknym zaś pokryciem jest czerwona dachówka palona z gliny i kalcie zw. karpiówka oraz płytki azbestowe - cementowe czyli eternit. Na budynkach wiejskich nadają się bezwzględnie wszystkie pokrycia: na mieszkalne, szczególnie z mieszkalnemi poddaszami, najbardziej wskazane są: dachówka cementowa, palona gliniana i eternit, gdyż pod temi pokryciami poddasza latem nie są tak duszne. Na stodoły, szopy i t. p. lekkie budynki wskazane są tylko lekkie po-

krycia. Koszt materiałów jest bardzo różny. Materiały lekkie: 1) papa pokrywa kładzona — około 1.50 zł za metr², 2) korolijt — około 3.00 zł, ruberoid — około 4.00 zł, 3) blacha żelazna malowana olejno — około 4.50 zł za 1 metr², blacha żelazna ocynkowana — około 9.00 zł, blacha cynkowa — około 12.00 zł za 1 metr², 4) eternit — około 6.50 zł za 1 metr². Pod pokrycia lekkie należa przewidzieć szalowania z desek. Trwałości tych pokryć od lat 10 (papa) do 25 (blacha) i więcej. Materiały ciężkie: 1) dachówka cementowa — około 3.00 zł za 1 metr², 2) dachówka gliniana (karpiówka) — około 8.00 zł za 1 metr². Pod te pokrycia przewidzieć należa znacznie silniejsze wiązanie dachowe i połączenie łatami. Trwałości znacznie większa od materiałów lekkich.

Nowe budynki winny być wznoszone ogniotrwałe. Budynkiem ogniotrwałym nazywamy budynek o ścianach i dachu ogniotrwałym. W czasie pożaru na wsi jednego budynku chodzi o zabezpieczenie sąsiednich i umiejscowienie ognia. Znamy wiele sposobów wznoszenia murów ogniotrwałe. Stosowanie ich zależy w każdym wypadku od warunków miejscowych: 1) Mury z surowki, czyli z cegły z gliny suszonej mieszanej z piaskiem (rys. 4, 5), wyrabiane w postaci gruzu ceglano-głaznego. 2) Mury z drzewa szczapowego, kładzonego na zaprawie glinianej lub piaskowo - wapiennej. Grubość ścian — 50 cm. Po wymurowaniu, ściany z zewnątrz objia się siatką metalową i wyprawa zaprawą wapienną z piaskiem i cementem. (rys. 4, 5, 6). 3) Mury z masy piaskowo - wapiennej (1 część wapna i 6 — 7 części piasku gruboziarnistego bez mulku) bez domieszek lub z domieszkami w postaci gruzu ceglano-głaznego i t. p. materiałów porowatych. Grubość ścian 60 cm. Wykonuje się w formach drewnianych (rys. 7, 8). Mury z kamieni naturalnych — porowatych np. wapieni, piaskowców i t. p. Grubość 60 — 70 cm. Kamienie polne granitowe najodpowiedniejsze są na fundamenty. 5) Ściany o konstrukcji słupowej, objiane „Herakitem”. Są to sztuczne deski dwucalowej grubości, wyrabiane z welny drzewnej i prasowane z zaprawą cementowa. Deski te mają wymiar 50 cm. szer. i 2 mtr. dług. Wyrabia fabryka „Beton” (Łódź, Kilińskiego 172). Są zupełnie ogniotrwałe (rys. 9). 6) Mury z pustaków cementowych. Są te sztuczne kamienie z otworami w środku. Powietrze w otworach izoluje od zimna. Pustaki są kilku systemów. W naszym klimacie nadają się pustaki, skonstruowane przez polskiego inżyniera systemu „Alfa”. Wyrabiane mogą być bądź przez samych rolników, bądź przez rolnicze spółdzielnie budowlane, są również do nabycia u prywatnych producentów (rys. 10, 11, 12). 7) Mury z cegły palonej z gliny. Najlepsze ze wszystkich sposobów wznoszenia ścian ogniotrwałych. Cegła może być wyrabiana przez rolników poszczególnie, bądź przez rolnicze spółdzielnie ceglano-głazne. Wówczas kosztuje około 60 zł za 1000 szt. Mury z cegły mogą być wznoszone sposobem Gerarda (czyt. Zerarda) i zw. dęte, czyli puste w środku, zachowują te same własności cieplne co mury pełne, dając jednocześnie 25 — 30% oszczędności materiału (rys. 13). Sposób wyrabiania cegły i wypalania w piecach kopcowych przez samych gospodarzy i przez male cegielnie spółdzielcze będzie tematem następnego odczytu w dniu 19 stycznia 1930 r. o godz. 14-iej.

Literatura: Inż. J. Tuliszkowski — Podstawy Budownictwa Ogniotrwałego — 7.50 zł; K. Kalinowski — Poradnik Budowlany dla rolników — 5.80 zł; St. Turczynowicz — Budownictwo wiejskie — 26 zł; J. Czechowski — Najtańsze i najtrwalsze materiały ogniotrwałe — 1.50 zł; Bryla — Beton w Budownictwie wiejskim — 4 zł.

Drukarnia Państwowa. Nr. 4842

Ilustrowana ulotka radjowa Nr. 25. Wydawnictwo Komisji Radiofonicznej Rolniczej przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, Warszawa, Krakowskie Przedmieście Nr. 64, tel. 38 - 10. Konto czek. P. K. O. 15660 i Polskiego Radja. Redaktor Inż. Jan Mierzejewski, tel. 330 - 32.

Najlepsze na całym świecie

Lampy, głośniki i aparaty PHILIPSA

Zapewniają siłę, czystość i naturalność radjowego odbioru i są do nabycia wszędzie